

Leven in een digitale kunstwereld. Interview met Brent Wilson.

Folkert Haanstra

Brent Wilson is als emeritus hoogleraar art education verbonden aan Pennsylvania State University en publiceert en presenteert nog regelmatig. Ook is hij nog altijd actief met zijn eigen beeldende werk, dat zich overigens sinds een jaar vooral afspeelt op Internet. Wilson bestreekt in zijn loopbaan verschillende onderzoeksterreinen: het beoordelen van leereffecten van praktijklessen en kunstbeschouwing, de scholing van docenten, de culturele invloeden op tekenontwikkeling en de relatie tussen het spontane tekenen en de tekenlessen op school. Naast onderzoeksartikelen schreef hij ook twee boeken voor de praktijk: *Teaching children to draw* (samen met zijn vrouw Marjorie) en *Teaching drawing from art* (met Marjorie Wilson en Al Hurwitz). Dit jaar verscheen een herziene versie van *Teaching children to draw*.¹

FH: *Wat is er in dat boek veranderd ten opzichte van de eerste uitgave van 1982?*

BW: Het doel van het boek is hetzelfde gebleven: docenten en ouders attenderen op kinderen die spontaan tekenen en voor wie dat tekenen een manier is om vorm te geven aan een eigen wereld en greep te krijgen op de wereld om hen heen. En om met die kinderen te praten over hun werk en hen mogelijkheden aan te reiken om hun tekenarsenaal uit te breiden. Niet om hen technisch beter te leren tekenen op zich, maar om hen beter in staat te stellen hun werelden te creëren.

De voornaamste verandering in deze versie is de toevoeging van mijn ideeën over de drie pedagogische omgevingen. De eerste is die waarin kinderen zelf spontaan en niet begeleid tekenen, de tweede omgeving is de school, waar de leerkracht in hoge mate de beeldende activiteiten bepaalt en tot slot is er de derde omgeving. Dit is de omgeving die ik propageer en die een tussenvorm is; een waar volwassenen en kinderen gelijkwaardig met elkaar beelden maken en elkaar onderwijzen. Veel van wat in dit boek wordt beschreven, zoals tekenend een dialoog aan gaan met een kind, of het van elkaar (Manga) leren tekenen, elkaar beoordelen en zelfs elkaars producten kopen, hoort in dat derde domein. Voor de voorbeelden in ons boek hebben we vooral gezocht naar kinderen die verhalen maken, dus die 'narratief' werken. Dat doen lang niet alle kinderen. In het Westen zijn kinderen vaak tevreden met het tekenen van een 'character', een persoon of een dier in een bepaalde omgeving. Het creëren van zo'n 'character' is een rudimentaire vorm van een verhaal. In Japan en Korea is de tekencultuur veel verhalender en kinderen verwachten ook van elkaar dat het bedachte personage een avontuur beleeft. Dat is natuurlijk de Manga traditie waarin ze opgroeien en waaraan ze willen meedoen. Dat verhalende in het tekenen wil ik zeker stimuleren, want dat vind ik een vollediger manier van het scheppen van werelden.

FH: *Het boek 'Teaching drawing from art' dat gaat over professionele kunst als inspiratie voor het tekenen, dateert van 1987. Hoe zou een herziene versie van dat boek er uit komen te zien?*

BW: De basisgedachte zou dezelfde zijn, namelijk: kunst komt van kunst. Je zou het nu een postmoderne visie noemen, hoewel wij die term toen niet hebben gebruikt. Maar nu zou ik beslist veel meer aandacht besteden aan de digitale mogelijkheden om bestaande kunst in je eigen kunst te gebruiken of te verwerken. De beschikbaarheid van digitale media en informatie is toch de belangrijkste verandering in de beeldcultuur en bepaalt nu onze richting. Zelf maak ik bijna elke dag

¹ Wilson, B. & Wilson, M. (2009). *Teaching children to draw*. Worcester, MA: Davis Publications. (second edition)

werk op de internetsite Polyvore, nu ben ik bijvoorbeeld bezig met beelden bij de hel van Dante. Ik hergebruik daarbij mijn eigen werk, maar verwerk ook beelden ook van Blake, Doré, Dali en Picasso en ook de digitale collages van andere makers op die site. Polyvore is een van grootste interactieve mode sites ter wereld, waar vooral meisjes hun eigen kleren en modestijl ontwerpen op basis van allerlei beschikbare afbeeldingen. Het is technisch heel eenvoudig om met beschikbare beeldmateriaal nieuwe beelden samen te stellen.

Een klein deel van die site wordt gebruikt door zowel professionele als amateurkunstenaars om beelden te maken en te delen en ook door dichters, schrijvers en wetenschappers om erover te schrijven, te interpreteren en commentaren te leveren. Beelden maken en delen op Polyvore is een verslavende bezigheid. Dat komt door het snelle resultaat, dat je vervolgens weer direct kunt laten zien aan anderen en die er – even snel - hun reacties op kunnen geven.. Maar ik heb ook mijn reserves over dit werk; het is haast te makkelijk om zo beelden te maken.

FH: In 2003 schreef je een artikel over de onmogelijkheid het beeldende curriculum nog in kaart te brengen door de steeds verder uitdijende beeldcultuur. Je zag toen drie mogelijke reacties op die eindeloos lijkende uitbreiding. De eerste was de vernieuwingen en veranderingen in de beeldende kunst en beeldcultuur gewoon te ontkennen en door te gaan met wat we in het verleden hebben gedaan: het met traditionele media en technieken oefenen en toepassen van de beeldelementen en het behandelen van westerse kunstgeschiedenis.

De tweede mogelijke reactie is om een beperkt aantal aspecten van de hedendaagse kunst en de populaire cultuur aan het bestaande curriculum toe te voegen. Dat noemde je de 'domesticatie' van hedendaagse kunst en populaire beeldcultuur in het curriculum. De derde mogelijkheid die je noemde was om het bestaande gestructureerde curriculum vaarwel te zeggen en 'nomaden' in de beeldcultuur te worden: een gezamenlijke zoektocht van docent en studenten in de eindeloze wereld van beelden. Welke keuze zou je nu maken als je docent beeldende vorming was?

BW (lachend): ja, ik ben blij dat ik uit het vak ben en niet meer hoeft te kiezen. Het is erg ingewikkeld geworden. Wat ik 'nomaden in de beeldcultuur' noem is een manier om alle mogelijkheden open te houden en je ermee te kunnen verbinden. Dat is een aantrekkelijke optie. Maar ik ben tegelijkertijd een traditionalist, want in die totale beeldcultuur is de traditie van de beeldende kunst voor mij erg belangrijk. Kunstwerken kunnen ons vertellen over onze levens, over de context waarin we leven en over onze waarden. Ze hebben, als ze geïnterpreteerd worden, een grote educatieve kracht. Ik beseft dat lang niet alle belangrijke kunstwerken in het curriculum een plaats kunnen krijgen. We moeten ook aandacht besteden aan architectuur, grafische vormgeving, beeldromans enzovoort. Dat is overweldigend veel. Het vereist van de docenten een breed begrip van beeldende tradities om daar een overzicht van te kunnen geven.

En wat net zo belangrijk is: om dat ook nog met de wereld van de kinderen te kunnen verbinden. Ik vind dat er wel een wisselende kern van belangrijke werken is, maar daaromheen is een belangrijke laag die gebaseerd is op de persoonlijke belangstelling van de leerling. Het gaat er niet zozeer om dat leerlingen een bepaalde canon kennen, het gaat erom hoe ze zich tot die canon verhouden en welke betekenisvolle verbindingen ze ermee kunnen leggen.

FH : Docenten zullen zeggen: we hebben veel leerlingen en weinig uren, dus individuele aandacht is vaak niet mogelijk .

BW: Ja, en daarom denk ik dat we meer moeten werken met elektronische portfolio's. Daar wordt allang over gepraat, maar we doen het nog nauwelijks. In zo'n portfolio kunnen leerlingen bijhouden wat ze maken en wat ze bestuderen, welke interpretaties ze geven en welke relaties ze leggen. Wat daarin gebeurt en welke verbindingen een leerling legt, kan en hoeft je als docent niet allemaal te plannen. Dat moet je vooral aan de leerlingen zelf overlaten. En in die portfolio's moeten de verbindingen met de werelden buiten de school vanaf het begin worden gemaakt. Dus 'teach to their interest'. Nogmaals, ik denk dat het te realiseren is, als je als leerkracht beseft dat niet jij dat voor

alle leerlingen moet doen, maar dat het een opdracht aan de leerlingen is. Zij zijn de eigenaar van het portfolio en moeten ook verbindingen leggen buiten de school. We moeten beseffen dat kunst in verschillende contexten bestaat en dat niet alle kunsteducatie in school plaats vindt, integendeel. Die Polyvore site bijvoorbeeld waar ik nu veel op werk en die ook een pedagogische functie heeft voor de deelnemers, beschouw ik een 'art world' in de zin zoals de socioloog Howard Becker² die gebruikt. Een wereld dus waarin makers, distributeurs, opleiders, critici, kopers en kijkers (of luisteraars) een gemeenschap of netwerk vormen rond een bepaalde kunstvorm of genre. Waarin ze gezamenlijk richting geven aan zo'n kunstvorm. Er zijn zeer veel verschillende van die 'art worlds' en ik zie als doel van kunsteducatie om leerlingen nu, maar ook in hun latere leven, deelnemers te laten worden van kunstwerelden. Soms actief, vaak alleen receptief. Maar dat zou wel een bewuste en reflectieve deelname moeten zijn. En dat wil zeggen niet alleen op de hoogte zijn van wat er gebeurt, maar ook vragen naar, nadenken over het waarom, over de betekenis. Kortom: een belangrijke taak van de kunsteducatie op school is om verbindingen te leggen tussen de kunstwereld waarin leerlingen nu al leven en andere minder vertrouwde 'art worlds', waarvan ze deel kunnen gaan uitmaken.

² Becker, H. (2008). *Art worlds*. Berkeley: University of California Press (second edition).